

MAT Á ÁHRIFUM LAGASETNINGAR*

– sbr. samþykkt ríkisstjórnarinnar frá 24. febrúar 2023

*umfjöllun um einstök efnisatriði misjafnlega ítarleg, eftir umfangi máls og eðli

Málsheiti og nr.	Frumvarp til laga um skipun nefndar til að kanna aðbúnað barna sem vistuð voru fyrir atbeina stjórnvalda á einkaheimilum
Ráðuneyti	Forsætisráðuneytið
Stig mats	☒ Frummat, sbr. 1. gr. ☐ Endanlegt mat, sbr. 10. gr.
Dags.	13. maí 2026

A. Greining og mat á fjárhagslegum áhrifaþáttum fyrir ríkið

- 1. Áætluð fjárhagsáhrif fyrir ríkið vegna helstu breytinga og ráðstafana sem felast í fyrirhugaðri lagasetningu, þar sem tilgreindir eru sérstaklega áhrifaþættir á fjárhag ríkissjóðs.**
 - a) Hvaða fjárhagsgreining, rekstraráætlanir, reiknilíkön eða önnur áætlanagerð hefur farið fram við undirbúning fjárhagsmatsins?
Gert er ráð fyrir að sjálfstæð nefnd starfi í þrjú ár, um verði að ræða þrjú nefndarmenn og einn starfsmann í fullu starfi. Gera þarf ráð fyrir húsaleigu og skrifstofukostnaði og einhverri aðkeyptri þjónustu. Horft hefur verið til kostnaðar af starfi vistheimilisnefndar á árunum 2007-2011. Miðað við það ætti kostnaður af starfi nefndar að vera um 60-70 milljónir kr. á ári. Ef frumvarpið verður samþykkt í júní 2026, verður kostnaður því 35 milljónir kr. á þessu ári, 70 milljónir kr. hvort árið 2027 og 2028 og 35 milljónir kr. árið 2029. Lagt hefur verið til við Samband íslenskra sveitarfélaga að Jöfnunarsjóður sveitarfélaga beri helming þess kostnaðar.
 - b) Helstu forsendur sem áætlanir byggja á og næmni niðurstaðna fyrir frávikum.
Áætlanir byggja á því að starf nefndar muni ekki taka meiri tíma en þrjú ár.
 - c) Eru fjárhagsáhrif tímabundin eða varanleg?
Fjárhagsáhrifin eru tímabundin.
 - d) Skorður sem eru settar fyrir útgjöldum og hvatar sem geta haft áhrif á útgjaldaþróun.
 - e) Aðskilin umfjöllun um brúttóáhrif á tekjuhlið og gjaldahlið en einnig tilgreind nettóáhrif á afkomu.
- 2. Tekjubreytingar.**

– Sjá gátlista fyrir mat á fjárhagsáhrifum.
- 3. Útgjaldabreytingar.**

– Sjá gátlista fyrir mat á fjárhagsáhrifum.
- 4. Eignabreytingar.**

– Sjá sérstakan gátlista fyrir mat á fjárhagsáhrifum.
- 5. Aðrir áhrifaþættir varðandi ríkisfjármál.**

- a) Samræmi við viðmið og sjónarmið um fyrirkomulag á útgjaldastýringu og umbúnað í fjárlögum.
- b) Samræmi við viðmið um framsetningu fjárlaga og reikningshaldslegan grundvöll samkvæmt lögum um opinber fjármál.
- c) Uppbygging skattkerfis og tekjuöflunar ríkissjóðs.
- d) Forsendur og umbúnaður þjónustugjalda – lagakröfur.
- e) Rekstrarform ríkisstarfsemi.
Um verður að ræða sjálfstæða stjórnarsýslunefnd sem heyrir stjórnarfarslega undir forsætisráðuneytið. Til álita kemur að skrifstofuaðstaða verði samnýtt með sambærilegum nefndum sem eykur hagkvæmni.
- f) Opinber innkaup og útboð.
- g) Eignaumsýsla ríkisins.
- h) Réttindi og skyldur ríkisstarfsmanna.
Nefndarmenn verða skipaðir til tiltekins tíma og starfsmaður ráðinn tímabundið til tveggja ára að hámarki.
- i) Ríkisstyrkir og ívilnanir, þ.m.t. samræmi við reglur ESA, sbr. 61. gr. EES-samningsins.
Ath. tilkynningarskyldu með tveggja mánaða fyrirvara.

B. Samræmi við útgjaldaramma og fimm ára fjármálaætlun – fjármögnun

1. Hefur verið gert ráð fyrir þeim fjárhagsáhrifum á málaflokk sem leiða kunna af samþykkt frumvarpsins:
 - a) í gildandi fjárlögum
Nei.
 - b) í fjárlagafrumvarpi komandi árs
Nei.
 - c) í fimm ára fjármálaáætlun ríkisstjórnarinnar
Nei.
2. Hafi ekki þegar verið gert ráð fyrir útgjöldum við verkefni, hvernig er þá ætlunin að finna þeim stað innan útgjaldaramma málaflokks, t.d. með tilfærslu fjármuna eða með því að draga úr öðrum útgjöldum?
Verði frumvarpið samþykkt þarf að afla fjár vegna ársins 2026 á fjáraukalögum en eftir það á fjárlögum.
3. Tengist einhver ný eða aukin tekjuöflun verkefninu?

C. Efnahagsáhrif – áhrif á atvinnulíf, vinnumarkað og samkeppni

1. Hagræn áhrif á heildareftirspurn og einstaka markaði – hagstjórnarsjónarmið.
2. Áhrif á fyrirtækjaeftirlit og reglubyrði, hversu mörg fyrirtæki verða fyrir áhrifum og hvers konar fyrirtæki? Einföldun laga eða stjórnarsýslu? Leitað umsagnar ráðgjafarnefndar um opinberar eftirlitsreglur, sbr. lög nr. 27/1999?
– Sjá leiðarvísinn „Grunnmat á eftirlitsreglum“

3. Samkeppnisskilyrði.

- a) Líkur á því að fjöldi fyrirtækja á markaði takmarkist með beinum hætti vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin felur í sér einhvers konar einkarétt, leyfiskerfi eða kvóta).
- b) Líkur á því að fyrirtækjum á markaði fækki með óbeinum hætti vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin felur í sér aukinn kostnað við inngöngu á markað eða tekur aðeins til hluta starfandi fyrirtækja).
- c) Takmarkanir á möguleikum fyrirtækja til þess að mæta samkeppni vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin hefur áhrif á verð fyrirtækja eða eðli vörunnar, t.d. staðlar eða ef aðgerðin takmarkar sölusvæði, svigrúm til að auglýsa eða til að ákveða hvernig vara er framleidd).
- d) Takmarkanir á frumkvæði fyrirtækja til að stunda virka samkeppni vegna reglusetningar (líklegt ef aðgerðin felur í sér að fyrirtæki verði undanþegin samkeppnislögum eða ef fyrirtæki bera skyldu eða eru hvött til að skipta með sér hvers konar viðskiptalegum upplýsingum)

D. Önnur áhrif

1. Áhrif á fjárhag sveitarfélaga, sbr. 129. gr. sveitarstjórnarlaga, nr. 138/2011.

– Ath. að skylt er að leggja slíkt mat fyrir Samband íslenskra sveitarfélaga til umsagnar og tilkynna niðurstöðu máls til samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins.
Slíkt mat verður lagt fyrir Samband íslenskra sveitarfélaga í maí 2026.

2. Áhrif á frelsi til að veita þjónustu (með eða án staðfestu á Íslandi).

– Ath. tilkynningarskyldu til ESA með fjögurra mánaða fyrirvara, sbr. 1. og 2. gr. reglugerðar nr. 666/2011.

3. Áhrif á tæknilegar reglur um vöru og fjarþjónustu, sbr. lög nr. 57/2000.

– Ath. tilkynningarskyldu til ESA með þriggja mánaða fyrirvara, sbr. 1. og 2. gr. reglugerðar nr. 666/2011.

4. Áhrif á byggðalög.

5. Áhrif á frjáls félagasamtök.

6. Áhrif á jafnrétti kynjanna.

– Sjá leiðarvísi fyrir mat á jafnréttisáhrifum.
– Sjá greiningarramma fyrir jafnréttismat.

7. Áhrif á lýðheilsu.

8. Áhrif á menntun, nýsköpun og rannsóknir.

9. Áhrif á möguleika einstaklinga og fyrirtækja til að eiga samskipti þvert á norræn landamæri.

10. Áhrif á stjórnsýslu, svo sem hvort ráðuneyti og stofnanir eru í stakk búin til að taka við verkefni.

Ráðuneytið eða stofnanir þess eru ekki í stakk búnar til að sinna verkefninu, nefnd þarf að vera sjálfstæð í störfum sínum og gera þarf ráð fyrir að hún hafi einn starfsmann í fullu starfi. Afrakstur starfs nefndar getur nýst til að leiða í ljós veitur í núverandi fósturkerfi.

11. Áhrif á stöðu tiltekinna þjóðfélagshópa, svo sem aldurshópa, tekjuhópa, mismunandi fjölskyldugerðir, launþega/sjálfstætt starfandi/utan vinnumarkaðar.

Starf nefndarinnar verður til þess fallið að varpa ljósi á aðbúnað fósturbarna og annarra barna í sambærilegum úrræðum á einkaheimilum á árum áður og hvernig eftirliti var háttáð af hálfu ríkis og sveitarfélaga. Áhrif verða jákvæð fyrir þann hóp einstaklinga sem telur að aðbúnaður hafi ekki verið nægilega góður eða þeir sætt meðferð í fóstri eða vistun sem samræmdist ekki gildandi reglum, viðmiðum eða almennum kröfum um velferð barna á þeim tíma. Þessir einstaklingar fá raunhæft tækifæri til að koma reynslu sinni á framfæri. Einnig geta þá fyrrverandi fósturforeldrar eða aðstandendur þeirra komið sínum sjónarmiðum að, til dæmis ef þeir telja að á þá hafi verið hallað í opinberri umfjöllun.

12. Áhrif á umhverfi og sjálfbæra þróun.

E. Niðurstaða mats – með vísun í fylgiskjöl ef við á

1. Samandregin niðurstaða fjárhagsáhrifa fyrir ríkissjóð – heildarútkoma varðandi tekjur, gjöld, afkomu og efnahag.

Kostnaður er metinn 35 milljónir kr. á árinu 2026, 70 milljónir kr. árið 2027, 70 milljónir kr. árið 2028 og 35 milljónir kr. árið 2029. Lagt hefur verið til að Jöfnunarsjóður sveitarfélaga beri helming þessa kostnaðar.

2. Önnur áhrif en bein fjárhagsáhrif, álitamál eða fyrirvarar sem ástæða þykir til að vekja athygli á.

3. Samfélagslegur ávinningur veginn á móti kostnaði og fyrirhöfn (ekki gerð krafa um tölulegt mat).

Talið er að hinn samfélagslegi ávinningur af því að bregðast við ásökunum um ófullnægjandi aðbúnað og eftirlit vegi þyngra en kostnaðurinn. Er það einnig til samræmis við viðbrögð stjórnvalda þegar stofnanir sem vistuðu börn hafa verið rannsökuð á árum áður.

F. Til útfyllingar vegna endanlegs mats – breytingar frá frummati

1. Voru áform um lagasetninguna ásamt frummati á áhrifum kynnt fyrir FJR?

2. Eru helstu efnisatriði frumvarpsins óbreytt/lítið breytt frá þeim tíma?

3. Ef gerðar hafa verið breytingar umfram það, sbr. það frummat á áhrifum frumvarpsins sem áður var kynnt, hverjar eru þær og hver eru fjárhagsáhrifin?